

Marta Cordea

*

Incunabilele Colecțiilor speciale sătmărene

Marta Cordea

Incunabilele Colecțiilor speciale sătmărene

Editura Citadela
Satu Mare • 2012

**Acest volum apare cu sprijinul
Consiliului Județean Satu Mare și al Bibliotecii Județene Satu Mare**

© 2012 Editura CITADELA

Toate drepturile rezervate editurii. Toate drepturile rezervate. Tipărit în România.
Nicio parte din această lucrare nu poate fi reprodusă sub nicio formă, prin niciun mijloc
mecanic sau electronic, sau stocată într-o bază de date fără acordul prealabil, în scris, al editurii

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CORDEA, MARTA

Incunabilele colecțiilor speciale sătmărene / Marta Cordea. - Satu Mare : Citadela, 2012

ISBN 978-606-8197-59-3

093

Lector: Viorel Câmpean

Editura CITADELA

Director: AUREL POP

440171, Satu Mare, B-dul Sănătății nr. 2, ap. 6

e-mail: editura_citadela@yahoo.com

Este o bucurie pentru toți sătmărenii faptul că Biblioteca Județeană Satu Mare deține un fond de carte veche atât de valoros. Din păcate, foarte puțini locuitori ai orașului și județului au posibilitatea de a-și încânta ochii și sufletul cu imaginea frumoaselor cărți provenind din timpuri străvechi, chiar din perioada de început a tiparului. În mod paradoxal, achiziționarea unui aparat de ultimă generație, ne-a dat posibilitatea de a scoate la lumină comorile inestimabile ale colecției bibliotecii, căci doar astfel am putut asigura condițiile optime pentru preluarea imaginilor. Nădăjduim că acest volum va ajunge la cât mai mulți oameni interesați de paginile îngălbenite de vreme, constituindu-se în mărturii vii ale priceperii și dăruirii cu care a fost realizată și îmbrățișată CARTEA încă din cele mai vechi timpuri.

ecția „Colecții speciale și fond de patrimoniu” a Bibliotecii Județene Satu Mare adăpostește un valoros fond de carte veche, format prin comasarea altor biblioteci anterior constituite, prin preluarea de la școli și instituții desființate (Liceul Reformat din Satu Mare, Liceul Reformat din Sighet, Școala Piaristă din Carei, Muzeul Raional Carei etc.). Aceste fonduri proveneau la rândul lor de la alți posesori, în special persoane particulare, care au achiziționat aceste cărți prin cumpărare și ulterior le-au donat sau le-au lăsat drept moștenire (de exemplu Emerik Teleki, Korponay Kornél, Kováts Dániel ș.a.)

Din punct de vedere numeric, colecția de carte veche se ridică la peste 76000 volume (carte tipărită, manuscrise, periodice), reprezentând: incunabule, carte veche străină (1500 - 1800), manuscrise (cel mai vechi este un *Liturghier slavon* din 1585), carte românească veche (1508-1830). Fondul mai cuprinde carte străină și românească din secolul al XIX-lea și începutul secolului XX, periodice românești și străine. Din punct de vedere al conținutului, fondul este eterogen, domeniile predilecte care se regăsesc în acest fond fiind religia, istoria, filosofia, medicina, științele naturii, geografia, matematica, dreptul, arta războiului și literatura beletristică.

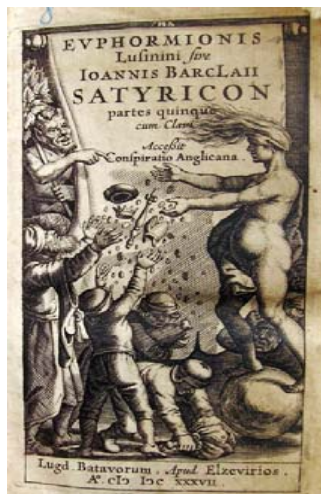

*Ex-librisuri etichetă aflate pe volume din bibliotecă,
aparținând lui Korponay Kornél și Emerik Teleki*

În colecția de carte străină din secolele XV și XVI, există volume de la case de editură și tipografie devenite celebre, precum cea a lui Aldus Manutius, a Elzevirilor, a familiei Plantin, tipografia lui Iohannes Froben și Nicolaus Episcopus, cea a familiei de Tournes, cea a familiei Estienne, a lui Sebastian Gryphe, Sigismund Feyerabend, sau de la officine cunoscute mai ales în vremea lor: Brylingeriana din Basel, a lui Thoma Guarinus, Henric Petrina și Oporiniana din Basel, a lui Andreas Wechelus (editor comercial) din Frankfurt pe Main, a lui Ioannes Crispinus și Eustatius Vignon din Geneva, a lui Mattheus Harnisius din Neustadt an der Hardt, a lui Hieronymus de Marnef din Paris etc.

*Volu de medicină din sec. XVI,
de la tipografia aldină*

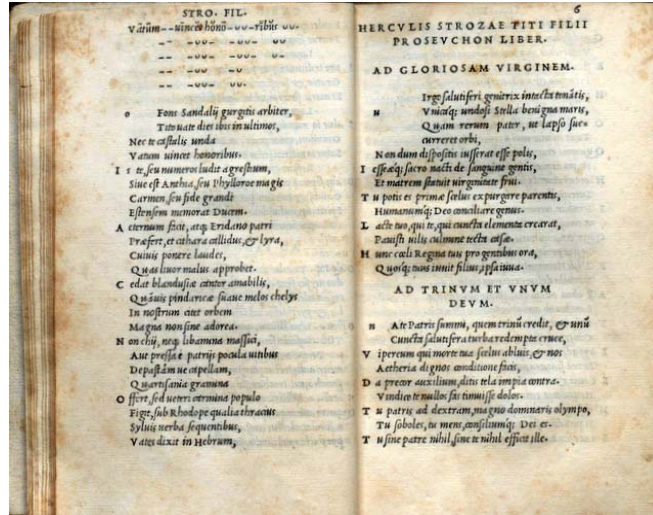

*Volu provenind
de la tipografia elzeviriană*

*Volu tipărit
de Christoph Plantin*

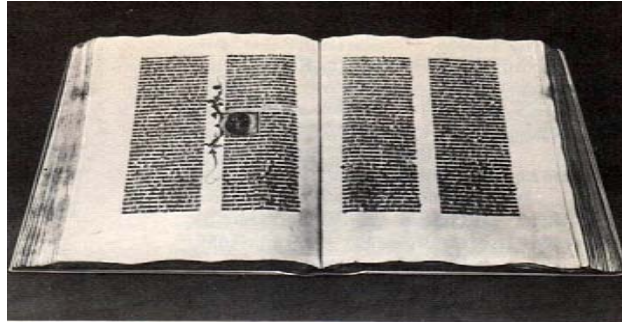
Există unicate și ediții prime, ca de exemplu ediția primă a versurilor lui Titus Vespasianus Strozzius, tatăl și Hercules Strozzius, fiul, apărută în tipografia aldină în 1513, ediția primă a lucrării *Schediasmata poetica* a lui Paulus Melissus Schede, publicată în anul 1575 la Frankfurt pe Main. Volumele *Harmonia ex tribus evangelistis composita*, Geneva, 1595 și *Institutionis christianae religionis a Ioanne Calvino conscriptae*, Londra, 1584 sunt unicate în Transilvania.

Pagină din ediția primă reprezentând cartea de versuri a lui Titus Vespasianus Strozzius și Hercules Strozzius

De asemenea, tot de secția „Colecții speciale și fond de patrimoniu” aparține și Atelierul Memorial „Nae Antonescu”, unde sunt adunate peste 6000 de volume, în special din perioada interbelică, precum și numeroase periodice aferente aceleiași epoci istorice, manuscrise, unele inedite, aparținând „părintelui revuisticii românești”, istoricul literar, Nae Antonescu.

Cele mai valoroase volume din fondul sătmărean îl reprezintă cele cinci incunabule¹. Despre cuvântul *incunabul* (orice carte imprimată înainte de Paști 1500, adică de 19 aprilie 1501, după calendarul gregorian) Al. Flocon precizează următoarele: „Această denumire este o creație nefericită din secolul trecut. Ea se trage dintr-un termen al bibliografilor secolului al XVII-lea, care ziceau «in-cunabula» (scutecele, leagănul), folosind termenul pentru a denumi perioada de început a imprimeriei și nu cărțile însele. Imaginea leagănului a fost folosită pentru prima dată de Bernhard von Mallinckroth, în 1639, cu ocazia bicentenarului invenției lui Gutenberg, vorbind despre «prima typographiae incunabula» (primele incunabule)”.²

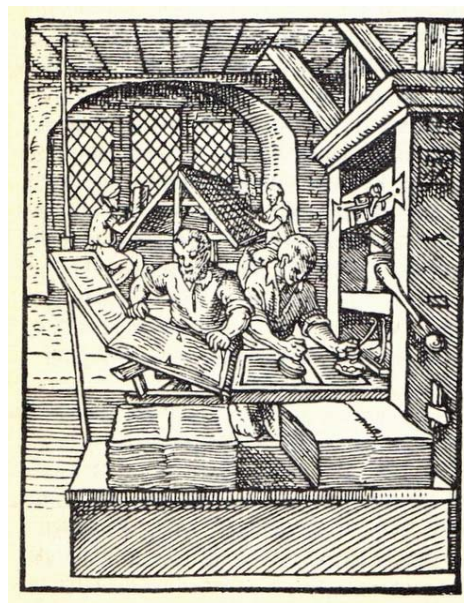
Biblia cu 42 de rânduri tipărită de Johannes Gutenberg

¹ Marta Cordea, *Colecțiile speciale de la Biblioteca Județeană Satu Mare*, „Biblioteca”, București, nr. 6, 2011, pp. 178 – 182.

² Albert Flocon, *Universul cărților*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1976, p. 145.

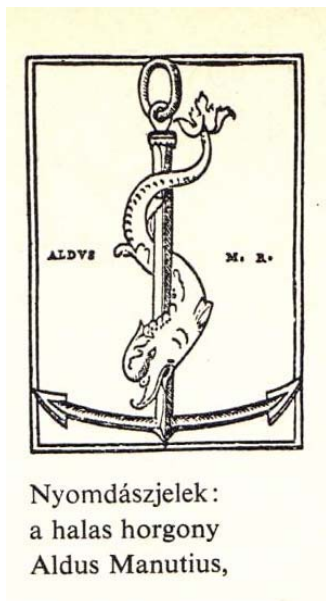
*Presă de tip Gutenberg din Muzeul de la Mainz
Johannes Gutenberg (n. 1398 – m. 1468)*

Atelier tipografic din Evoul Mediu

Două din cele cinci incunabule ale colecției provin din vestita imprimerie de la Veneția. Fondatorul casei tipografice aldine este Aldo Manuzio (Aldus Manutius cel Bătrân).

Trăind într-un mediu umanist, acesta și-a propus multiplicarea operelor autorilor de seamă (Aristotel, Platon, neoplatonicieni, Ovidius, Lucretius, Dante și alții), tipărirea a tot ceea ce este important pentru gândirea umană (tradiții religioase ebraice, grecești, egiptene etc.). Din discuțiile cu colegul său de studiu, Pico della Mirandola, care se gândea să facă o sinteză a cunoștințelor umane începând cu antichitatea, s-a născut ideea înființării unei tipografii. Pentru punerea în practică a acestei idei, se stabilește la Veneția și își asigură colaborarea unor erudiți vestiți, care studiau și corectau manuscrise în vederea tipăririi operelor autorilor clasici greci și latini. A fost unul dintre promotorii culturii eline din Italia ducând o susținută muncă de depistare a manuscriselor culturii antice. Pentru a stimula studiul limbii și literaturii grecești întemeiază în jurul anului 1500 Nuova Accademia sau Neaccademia. Edițiile realizate de Aldus Manutius sunt foarte corecte, serioase, științifice. Catalogul publicitar aldin din 1503 menționează 17 autori greci publicați, printre care: Aristofan, Hesiod, Herodot, Sofocle, Teocrit, Tucidide, Demostene, Plutarh, Platon. A realizat 28 de ediții princeps. Marca tipografică a tipăriturilor aldine este „ancora cu delfinul” împreună cu deviza: „festina lente” (grăbește-te încet, fii agil ca delfinul și puternic ca ancora). A fost inspirată după o monedă din timpul lui Tiberius și i-a fost propusă de Erasm din Rotterdam, care realiza și critica filologică a textelor publicate. Marca are mai multe tipuri, cea mai valoroasă fiind „ancora secca” dintre anii 1502-1540.

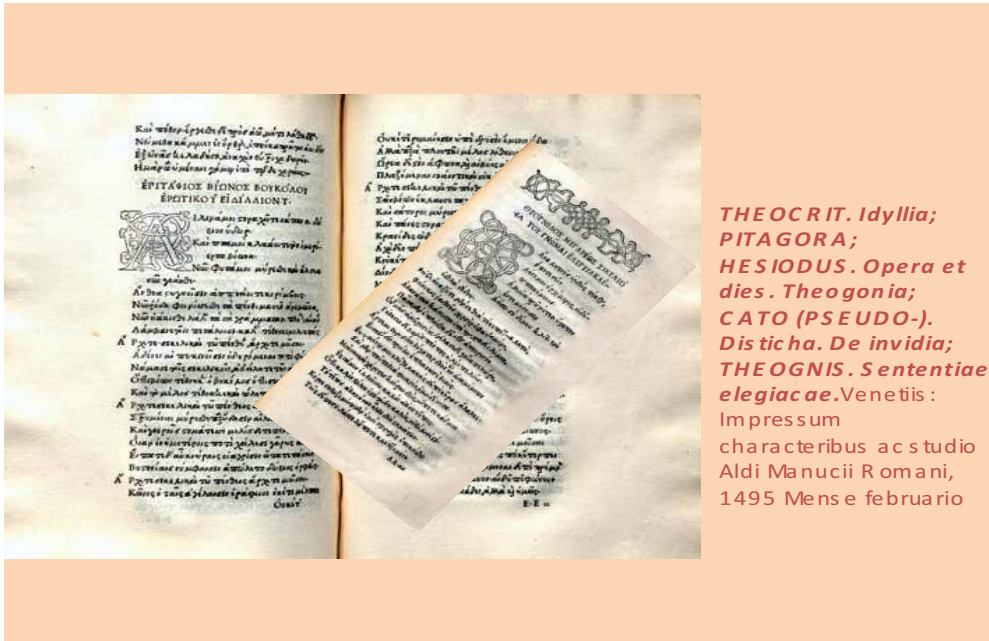
Nyomdászjelek :
a halas horgony
Aldus Manutius,

Marca tipografică a lui Aldus Manutius

Următoarele incunabule din colecție provin de la imprimeria aldină:

I. Theocriti Eclogae triginta... Aurea carmina Pythagorae... Hesiodi Theogonia...

Pagini din incunabilul apărut în 1495 la imprimaria aldină

Incunabilul apărut la vestita imprimerie a lui Aldus Manutius (1449-1515) în anul 1495 la Veneția cu mențiunea *Apud Aldum*, cuprinde mai multe opere ale mai multor autori: Theocrit. *Idyllia*; Theognis. *Sententiae elegiacae*; Cato. *Disticha (vulgo disticha catonis)*; *Sententiae septem sapientum*; *De invidia*; Hesiodus. *Opera et dies. Theogonia*.

Colecția de opere - scrise în limba greacă - începe cu cuprinsul - purtând signaturile AA₁ - Ee IIII. În colofon apare următorul text: *Impressum Venetiis characteribus ac studio Aldi Manucii Romani cum gratia & c. M.CCCC.XCV. mense februario. Volumul este de format in-folio, are oglinda paginii: 31 de rânduri pe pagină, cu dimensiunile 22,2 x 10,2 cm, 140 de foi nenumerate, tipar negru, viniere și inițiale ornate, legătura din tăblii de lemn acoperite cu piele brună, cotorul cu trei nervuri profilate, pe copertă central un Cupidon înconjurat de un medalion floral auriu. Volumul are două feluri de filigrane: un cap de bou cu un șarpe încolăcit pe cruce și un suport de lumânare.*

Volumul are pe verso-ul primei foi dedicația lui Aldus Manutius către Baptista Guarinus.

Pe prima foaie cu semnatura A-A1 se precizează (în limba latină) conținutul volumului³: «30 de ecloge de Theocrit / Despre genul lui Theocrit și despre descoperirea Bucolicelor / Sentințele de atenționare ale lui Cato / Sentințele celor 7 înțelepți / Despre invidie / Elegiile lui Theognis din Megara / Sentinții din diferiți poeți / Cântecel de aur ale lui Pitagora / Poemele lui Phocylide / Poemele Sybillei din Erytrea despre nașterea lui Isus Christos / Alte voci / Theogonia lui Hesiod / Scutul lui Hercule / Două cărți din Georgice.»

Pe verso-ul ultimei foi la cuprinsul de mai sus se adaugă (tot în latină): «În acest volum se află Theogonia lui Hesiod din Ascra, această cărticică despre nașterea zeilor. Totodată

³ Despre incunabilele fondului sătmărean și însemnările de pe ele a scris pentru prima dată Iuliu Știer în articolul *Identificarea unor incunabile venețiene în Biblioteca Județeană Satu Mare*, în "Biblioteca", București, an I, nr. 2, 1982.

cărticica despre șarpele Aspis de pe scutul lui Hercule. Tot aici se află două cărți ale Georgicelor, Munci și zile.»

Inițiale ornate

Cântecele (eidyllia) scrise de poetul alexandrin elin Teocrit (c. 315 - c. 250 a Chr.) pot fi considerate precursori ale elegiilor erotice latine, iar poemele figurative ale acestuia, prevestesc caligramele lui Apollinaire. *Theogonia* poetului grec Hesiod (a doua jumătate a sec. VIII a. Chr. – prima jumătate a sec. VII a. Chr.) este singura cosmogonie păstrată integral. Culegerea de texte a lui Cato a servit ca material didactic (manual de latină) în Evul Mediu.

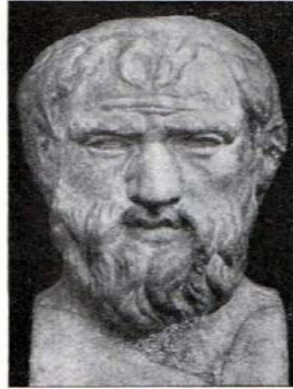
Pagină din incunabul

Conform catalogului național al incunabilelor⁴ în România mai există doar alte două exemplare ale acestei ediții: la Biblioteca Națională a României, filiala Batthyaneum (SR Inc VI 41) și la B.A.R. (III 46062).

Volumul este menționat în următoarele cataloage consultate: Graesse, vol. 6, p. 113; Brunet, vol. 5, col. 780, Hain - Copinger 15477.

⁴ Elena-Maria Schatz, Robertina Stoica, *Catalogul colectiv al incunabilelor din România*, București, Cimec, 2007, p. 357, T 12.

II. Aristophanes. Comoediae novem. I-VII. [Gr.] Ed. Marcus Musurus

Aristofan (c. 456 – c. 386 a. Chr.)

Volumul cuprinde, în primă ediție aldina, nouă comedii: *Plutos, Norii, Broaștele, Cavalerii, Acharnienii, Viespile, Păsările, Pacea, Adunarea femeilor*. În colofon apare următorul text: Venetiis apud Aldum. MIID. Idibus Quintilis [15 iulie 1498]. Volumul are 348 foi nenumerate, foile 2-4 sunt numerotate cu cifre arabe. Începând de la foaia a 3-a verso, volumul poartă custodele în colțul drept inferior al paginii. Signaturi: α - ω , L-W, A-T iii imprimate în colțul drept inferior al foilor, pe fața acestora și numai până la jumătatea fascicolului. Tiparul negru este executat cu „aldina cursiva”, iar inițialele (gravuri pe lemn) și frontispiciile cu arabescuri liniare negru pe

alb; textul este încadrat de comentarii; textul grecesc este cules cu două mărimi diferite; textele introductive, notele de subsol și marginalia sunt culese cu litere mai mici; colontitul și custodele tot cu litere mai mici. Legătura este realizată din piele brună pe lemn, cu un chenar liniar auriu, rozetă cu model floral auriu și central un Cupidon; urme de încuietori, tranșă aurită, hârtie cu filigran – cap de bou cu șarpe încolăcit pe cruce, suport de lumânare. Volumul a aparținut Liceului Reformat din Satu Mare.

Coperta din lemn învelit în piele Tranșa aurită

Graesse⁵ o consideră prima ediție, rară și frumoasă.

⁵ Johann Georg Theodor Graesse, *Tresor de livres rares et precieux*, Milano-New York, 1950, vol. I, p. 206.

Pe coperta interioară se află o însemnare în limba greacă, traducerea latinească și maghiară a acestei însemnări (“Această carte o dedic dragului meu Bremus fără gând rău, ca să ducă cu sine zălogul meu ca din aceasta să scoată comoara virtuții bine întemeiate spre a lăsa comorile lui Pluto”). Pe fragmentul de foaie de gardă apare o altă însemnare în limba latină. („Eu baronul Adam Dietrichstain dedic această carte lui lui Martin Brennius, celui mai bun învățător ca să fie zălogul bunăvoinței sale față de mine și ca semn al unei prietenii certe. Padua 3 noiembrie 1546.”) Pe ultima foaie, Registrul este urmat de următorul text: „Omnes sunt quaterni exceptis δοτ quaternis α ρΖτ ternis α M duerno Venetiis apud Aldum MIID Idibus Quintilis. In hoc idem quod in aliis nostriis impetravimus.”

Pagina de început: Cuprinsul

Pagine de text înconjurat de comentarii

Surse bibliografice: HC 1656; GW 2333; VB 4503, BMC V 559; CIBN A-503; GOFF A-958; SAJO-SOLTESZ 280; IGI 790; IDL 394; KULCSAR 46; BACÂRU 6; KARADJA 14, 545; SATU MARE 15; CATALOGUL COLECTIV AL INCUNABULELOR DIN ROMANIA (SCHATZ) A - 105, GRAESSE vol. I, p. 206; Brunet vol. I, col. 451.

Conform catalogului național de incunabule⁶, în România mai există doar alte două exemplare ale acestei ediții: unul în custodie la Muzeul Național de Istorie a României (Alba Iulia. Biblioteca Națională a României. Filiala Batthyaneum, inv. C 1506) și altul la B.A.R. (III 43045). De altfel, este singurul incunabul din România care cuprinde opera lui Aristofan.

Biblioteca mai este în posesia a două incunabule venețiene:

⁶ Elena-Maria Schatz, Robertina Stoica, *op. cit.*, p. 146, A 105.

III. Cicero, Marcus Tullius. Commentarii questionum Tusculanarum

Incunabulul, reprezentând lucrarea *Tusculanae disputationes* a scriitorului latin Marcus Tullius Cicero a fost tipărit la Veneția la 17 iulie 1499.

Marcus Tullius Cicero (106 – 43 a. Chr.)

Editorul lucrării, Philippus Beroaldus (1453-1505), a fost profesor de retorică, erudit filolog și profesor de literatură latină la Ferrara⁷. În colofon, pe foaia 114 recto, apare următorul text: *Comentarios hosce questionum tusculanae et a Philippo Beroaldo Copositos. Impressum Venetiis a Bartholomeum de Zannis de Portesio. 1499 die XVII. mensis Iulii Omnes sunt terni a-t.*

⁷ Albert Flocon, *op. cit.*, p. 419.

Cartea întâi a lucrării *Commentarii questionum Tusculanarum*

Acest volum provenind de la tipografia lui Bartholomeus de Zannis de Portesio a fost tipărit cu cerneală neagră, având inițiale ornate și marginalia. Filigranul hârtiei reprezintă un suport de lumânare. Este de format in-folio, având oglinda paginii: 46 R maximum pentru text; 62 R maximum pentru comentarii (24,5 x 16,3 cm), 114 f. numerotate cu cifre arabe, signaturile de la a - t. Pe foaia întâi verso se află dedicația lui Beroaldo către Philippus Gyulai.

Viața și activitatea marelui orator roman, Marcus Tullius Cicero (106 – 43 a. Chr.) s-a desfășurat într-una din cele mai zbuciumate perioade ale istoriei romane, reprezentând un fragment din romanul epocii războaielor civile, care a constituit preludivul căderii Republicii. Cicero a început să scrie tratate de filosofie abia după consolidarea

triumviratului la Luca, în aprilie 56, când și-a dat seama că nu putea să fie decât alături de triumviri sau împotriva lor. Tratatul *Tusculanae disputationes* a fost compus între iunie și august 45. Datorită faptului că știa de golul pe care-l reprezintă în literatura latină lipsa unor tratate în care filosofia să fie sistematic expusă, Cicero aduce o importantă contribuție la îmbogățirea culturii latine. Merite recunoscute are Cicero și prin contribuția esențială pe care a adus-o la îmbogățirea vocabularului filosofic.

În *Index rariorum Bibliothecae Universitatis Regiae Budensis* referitor la acest incunabil apare mențiunea: „editio rarior”⁸. Incunabilul este menționat și în volumul lui Graesse⁹.

Conform catalogului național de incunabile¹⁰ în România mai există doar încă un singur exemplar al acestei ediții, la Biblioteca Centrală Universitară din Cluj-Napoca (Inc. 69).

⁸ *Index rariorum librorum Bibliothecae Universitatis Regiae Budensis*, Budae, 1780, Pars I, pp. 264-266.

⁹ Johann Georg Theodor Graesse, *op. cit.*, vol. 2, p. 178.

¹⁰ Elena-Maria Schatz, Robertina Stoica, *op. cit.*, p. 198, C – 58.

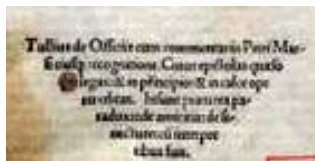

Marcus Tullius Cicero

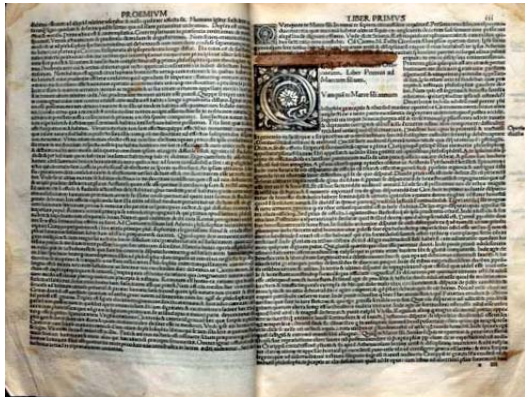
IV. Cicero. De officiis. Laelius de amicitia. Cato maior de senectute. Comm[entarii] Martinus Phileticus. Paradoxa Stoicorum

Incunabul apărut în anul 1500 la Veneția, cuprinde lucrarea scriitorului latin, Marcus Tullius Cicero, *De officiis*, precum și *Laelius de amicitia*, *Cato maior de senectute* și *Paradoxa stoicorum*. Comentariile sunt alcătuite de editorul Petrus Marsus, de Martinus Phileticus și de Omnibonus Leonicensus. Volumul îl are ca tipograf pe Philippus Pincius. În colofon apare următorul text: *Impraessum Venetiis, MCCCC die X decembris anno nativitatis Domini Nostri Iesu Christi.*

Volumul este de format in-folio, având oglinda paginii: 46 R - maximum pentru text; 62 R - pentru comentarii (27,9 x 16,8 cm), 157 f. numerotate cu cifre romane; foaia 8 nu are cifra romană; cifra de pe foaia 44 apare pe două foi (și pe XLIII, și pe XLV). Este tipărit cu cerneală tipografică neagră, este prevăzut cu „litere de așteptare” și marginalia. Hârtia este cu filigran, reprezentând mai multe imagini: o biserică, o coroană, un suport de lumânare, un glob (sferă).

Colofonul volumului

Pagini din lucrarea *De officiis*, Cartea I

Pagină din lucrarea *De officiis*, Cartea a II-a

Pagină din lucrarea *De amicitia*

a lucrării *De officiis* Cicero pretinde că este original, de vreme ce grecii n-au tratat această problemă. Lucrarea *Cato Maior de senectute* a fost scrisă cu puțin înainte morții lui Caesar.

Volumul apare menționat în catalogul lui Graesse¹¹.

Conform catalogului național de incunabule¹² în România există doar două exemplare ale acestei ediții: la Biblioteca Județeană Satu Mare (IV 126) și la Biblioteca Județeană Timiș (IV 3).

Surse bibliografice: H 5287; GW 6972; VB 4565; Goff C-614; Sajó-Soltész 1016; IGI 2921; Baica 1; Satu Mare 86; Catalogul colectiv al incunabulelor din România, C - 45 (Schatz-Stoica).

De la Basel provine și cel mai vechi incunabul pe care îl deține biblioteca:

V. *Gratianus. Decretum*

Incunabulul a apărut la 1 sept. 1486, la Basel în tipografia lui Michael Wensler, cu comentarii aparținând lui Bartholomaeus Brixiensis.

Inițiale ornate de mână, cu cerneală roșie

¹¹ Johann Georg Theodor Graesse, *op. cit.*, vol. 2, p. 175.

¹² Elena-Maria Schatz, Robertina Stoica, *op. cit.*, p. 195, C-45.

Coperta din piele brună, cu încuietori

Este de format in-folio, având oglinda paginii 68 R (30,6 x 20 cm) - maximum pentru text; 79 R (30,8 x 20,1 cm) - maximum pentru comentarii, 325 f. nenumerate, tipar roșu cu negru, inițiale de mână realizate cu cerneală roșie, legătura din piele brun închis cu 5 chenare florale concentrice imprimate la rece, medalion reprezentând figuri umane, rozetă

rombică, urme de încuietori, cotorul cu 5 nervuri profilate, tranșa aurită. Filigranul reprezintă un cap de bou identic cu unul din filigranele hârtiei pe care s-a tipărit de către Gutenberg, *Biblia cu 42 de rânduri*.

Text tipărit și inițiale de mână

Volumul a aparținut Liceului Reformat din Satu Mare.

Lucrarea este cunoscută sub numele de *Decretum* sau *Concordantia discordantium canonum*.

Monahul Gratianus (călugăr la mănăstirea San Felice din Bologna) a fost cel care a organizat dreptul canonic în secolul al XII-lea. A sistematizat în jurul anului 1145 tot ce se referea la dreptul canonic. Izvoarele folosite de Gratianus au fost deciziile diferitelor concilii, scrieri autentice sau fictive ale părinților bisericii, scrisori papale, capitulații ale regilor franci, lucrări de drept roman. Unele dintre acestea erau adunate deja în alte colecții de drept canonic: *Collectio Anselmo edicata* ale arhiepiscopului de Milano (888-897), colecția arhiepiscopului Burchardt de Worms (1012-1022), colecția arhiepiscopului Anselm de Lucca (13 cărți), colecțiile *Panormia* și *Decretum* ale episcopului Ivo de Chartres¹³.

Decretum Gratiani are 3 părți: I. *Distinctio*, în număr de 101, fiecare cu mai multe canoane și care se referă la personalități religioase și administrative, la evenimente importante; II. *Causa* (36), care tratează evoluția legilor în societate; III. *De consecratione*, care cuprinde 5 *Distinctio* referitoare la consistorii (adunare a cardinalilor convocată de papă).

Decretum Gratiani a stat la baza întocmirii *Corpus iuris canonici* elaborat în 1580, căpătând o nouă codificare în 1917 sub numele de *Codex iuris canonici*.

În această lucrare Gratianus stabilea concordanțe între comentariile biblice făcute de părinții bisericii. Lucrarea a circulat cu titlul „*Decretum*”¹⁴.

¹³ Paula Vasil-Marinescu, *Cea mai veche carte tipărită aflată în colecțiile bibliotecii sătmărene (1486)*, în “Comunicări 1993-1994: Biblioteca Județeană Satu Mare”, 1995, pp. 100-106.

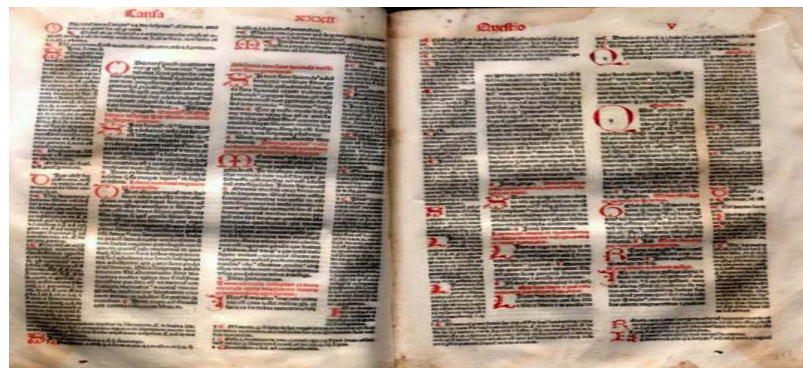
¹⁴ Elena-Maria Schatz, Robertina Stoica, *op. cit.*, p. 234, G-41.

Pagină cu text și comentarii

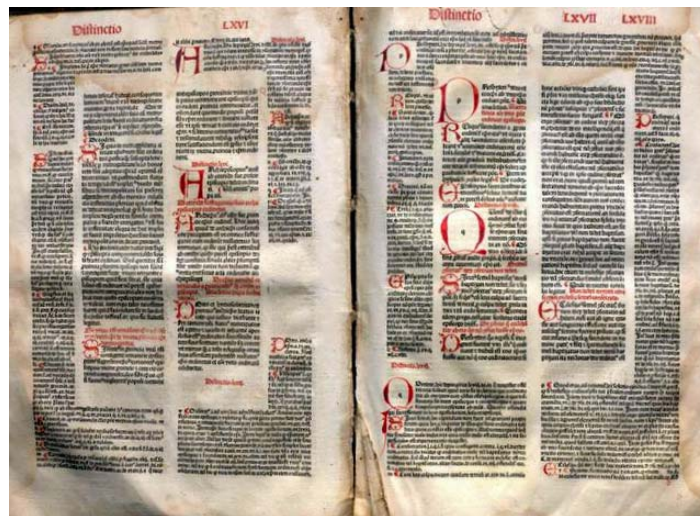
Inițiale ornate

Pagină cu partea intitulată Causa

Este singurul exemplar din România (conform catalogului național de incunabule¹⁵), existând doar 11 exemplare în lume (potrivit „Incunable Short Title Catalogue” tipărit de British Library). Celelalte exemplare se găsesc în SUA, Olanda, Germania Belgia, Polonia și Ungaria.

Bibliografie: HC 7903; WILL 25; IBP 2455; IDL 2045; PELL 5324; POLAIN (B) 1681; BMC III 729.

Pagină cu partea intitulată *Distinctio*

¹⁵ Ibidem.

În Satu Mare mai există două incunabule, care se găsesc în fondul Bibliotecii Eparhiale Romano-Catolice din Satu Mare: o *Biblie* (partea I), apărută la Basel în 1498 și lucrarea lui Eusebius Caesariensis, *De evangelica praeparatione*.

Incunabulele, având o tematică foarte diversă, din varii domenii de activitate, ilustrează preocupările culturale ale secolului al XV-lea, precum și nivelul tehnicii tiparului în faza lui de început.

Prezența incunabulelor în fondul de carte veche al Bibliotecii Județene Satu Mare atestă faptul că și în aceste ținuturi preocuparea pentru carte a fost vie încă din cele mai vechi timpuri.

BIBLIOGRAFIE

1. Cordea, Marta. *Colecțiile speciale de la Biblioteca Județeană Satu Mare*, în „Biblioteca”, București, nr. 6, 2011, pp. 178 – 182.
2. Domșa, Ioan. *Din activitatea Casei de Editură și Tipografie a familiei Manuzio*, în: „Studii și cercetări de bibliologie”, serie nouă, XII, București, Editura Academiei R.S.R., 1972.
3. Erdődy János, *Igy élt Gutenberg*, Budapesta, Editura Móra, 1973.
4. Flocon, Albert. *Universul cărților*. București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1976.
5. Graesse, Johann Georg Theodor. *Tresor de livres rares et precieux*, 8 vol., Milano-New York, 1950.
6. *Index rariorum librorum Bibliothecae Universitatis Regiae Budensis*, Pars I, Budae, 1780, pp. 264-266.
7. *Istoria literaturii latine de la origini pînă la destrămarea Republicii*, București, Editura Didactică și Pedagogică, s.a.
8. Schatz, Elena-Maria, Stoica, Robertina. *Catalogul colectiv al incunabilelor din România*, București, Cimec, 2007.
9. Știer, Iuliu. *Identificarea unor incunabile venețiene în Biblioteca Județeană Satu Mare*, în „Biblioteca”, București, an I, nr. 2, 1982.
10. Vasil-Marinescu, Paula. *Cea mai veche carte tipărită aflată în colecțiile bibliotecii sătmărene (1486)*, în „Comunicări 1993-1994: Biblioteca Județeană Satu Mare”, 1995, pp. 100-106.
11. Vasil-Marinescu, Paula, Cordea, Marta. *Cartea străină veche în Biblioteca Județeană Satu Mare. Sec. XV-XVI: Catalog*, Satu Mare, 1998.

Imaginile din acest material au fost realizate, în principal, pe baza volumelor existente în cadrul Bibliotecii Județene Satu Mare, la secția *Colecții speciale și fond de patrimoniu*; o mică parte dintre imagini au fost preluate din volumul lui Erdődy János, *Igy élt Gutenberg*.

Aducem mulțumiri Consiliului Județean Satu Mare,
domnului director Ioan-Mircea Ardelean și
doamnei director interimar Angela Câmpian,
pentru asigurarea mijloacelor tehnice
necesare realizării acestui material.